

Valsts policija

Labā prakse nošķiršanas mehānisma piemērošanā Latvijā

Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Koordinācijas un kontroles pārvaldes priekšnieka
vietniece Dienestu koordinācijas biroja priekšniece
Mārīte Ziemeļe

Cēsis, 18.06.2018.

Valsts policija

Vardarbība ģimenē apzīmē visus fiziskas, seksuālas, psiholoģiskas vai ekonomiskas vardarbības aktus, kas notiek ģimenē vai mājās, vai starp bijušajiem vai esošajiem laulātajiem vai partneriem neatkarīgi no tā, vai vardarbības izdarītājs dzīvo vai ir dzīvojis vienā dzīvesvietā ar vardarbības upuri.

Vardarbība ir darbības, kas rada fizisku, seksuālu, psiholoģisku vai ekonomisku kaitējumu (ieskaitot arī šādu darbību piedraudējumu, patvaļīgu brīvības atņemšanu), jāsecina, ka vardarbība, jo īpaši psiholoģiska, var pastāvēt un pastāv arī citās vidēs

Valsts policija

1. Vīrieši piekauj sievietes tādēļ, ka šāds uzvedības modelis ir ticis īstenots to ģimenē.
2. Sistemātiskas piekaušanas rezultātā sieviete cieš no "iedzītās bezpalīdzības" sajūtas un zaudē spēju pretoties vardarbībai vai pārtraukt attiecības.
3. Varmākas darbojas saskaņā ar "vardarbības ciklu", kurā vardarbīgie periodi mijas ar nožēlu.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Deklarācija par cīņu ar vardarbību pret sievietēm definē vardarbību pret sievietēm, kā "vēsturiska netaisnība- neproporcionālas vīriešu un sieviešu varas attiecību dinamikas izpausmi".

FIZISKA VARDARBĪBA SEKSUĀLA

Valsts policija

SPAIDU UN DRAUDU LIETOŠANA

sievietes ietekmēšanas draudu izteikšana un (vai) īstenošana
*šķiršanās, pašnāvības un sociālo dienestu uzsūtīšanas draudi
*apsūdzības atsaukšanas
*nelikumīgu darbību uzspiešana

IEBIEDĒŠANA

sievietes ietekmēšana ar skatienu, rīcību, žestiem
*lietu plēšana *sievietes mantu iznīcināšana
*cietsirdība pret mājdzīvniekiem *plātīšanās ar ieročiem

EMOCIONĀLĀ CIETSIRDĪBA

sievietes noniecināšana
*pašvērtējuma pazemināšana
*apsaukāšana *centieni iegalvot, ka sieviete ir nenormāla *psiholoģisku triku izmantošana
*pazemošana *vainas apziņas radīšana

IZOLĒŠANA

sievietes rīcības kontrolēšana- tikšanās, sarunu biedru, pārvietošanās ierobežošana *sievietes sociālizēšanās iespēju ierobežošana *rīcību pamatošana ar greizsirdību

FINANSIĀLĀ ŠANTĀŽA

šķēršļu likšana sievietes vēlmei iekārtoties vai saglabāt darbu
*finansiāla atkarības veidošana
*konkrētas tēriņu summas piešķiršana *sievietes naudas piesavināšanās *ģimenes budžeta apmēru slēpšana un pieejamības ierobežošana

VAINAS MAZINĀŠANA, NOLIEGŠANA UN NOVELŠANA

cietsirdīga izturēšanās un sievietes šajā skarā izteikto bažu ignorēšana *cietsirdīgas izturēšanās noliegšana *vainas novelšana par cietsirdīgo izturēšanos *sievietes vainošana cietsirdības izraisīšanā

VĪRIEŠA PRIEKŠROCĪBU IZMANTOŠANA

sievietes nostādīšana kalpones lomā
*vienpersoniska lēmumu pieņemšana
*uzdošanās par "kungu un ķēniņu"
*vīrieša un sievietes lomas noteikšana

VARA UN KONTROLE

BĒRNU IZMANTOŠANA

sievietes vainošana par bērniem *bērnu kā ziņnešu izmantošana *apmeklējumu izmantošana, lai uz māktos sievietei *bērnu atņemšanas draudi

Valsts policija

Vēsture

2013. gada 12. jūnija tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr.606/2013 par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās, kas Latvijai uzlika par pienākumu īstenot citās Eiropas savienības dalībvalstīs civillietās pieņemtus aizsardzības pasākumus pret vardarbību. Tāpēc, lai nediskriminētu Latvijas iedzīvotājus, bija nepieciešams arī nacionālā līmenī ieviest aizsardzības pasākumus pret vardarbību civillietās.

2014.gada 31.martā stājās spēkā:

- ✓ grozījumi Civilprocesa likumā,
- ✓ grozījumi likumā „Par policiju”,
- ✓ grozījumi Krimināllikumā,
- ✓ grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā,
- ✓ grozījumi Bāriņtiesu likumā,
- ❖ pieņemti Ministru kabineta noteikumi nr.161 «Par kārtību, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību».

Iestāžu pilnvaras

❖ Grozījumi likumā «Par policiju» (2014.gada marts)

Tiesības policijai izsaukuma laikā, ja pastāv tūlītēji draudi, pieņemt lēmumu personai, kas rada draudus, nekavējoties atstāt mājokli uz laiku līdz astoņām dienām.

❖ Grozījumi Bāriņtiesu likumā (2014.gada marts)

Iespēja bāriņtiesai patstāvīgi vērsties tiesā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, kas vērstas pret bērnu vai personu, kas pastāvīgi dzīvo ar to kopā, ja bērna vecāks vai aizbildnis objektīvi ir kavēts to darīt.

Valsts policija

Aizsargājamā persona un persona, kas rada draudus, likuma „Par policiju” izpratnē

10.pants. Policijas darbinieka pamatpienākumi.

21) novērst tūlītējus draudus, ja persona, kas atrodas mājoklī vai tā tuvumā, var nodarīt kaitējumu šajā mājoklī pastāvīgi dzīvojošas personas dzīvībai, brīvībai vai veselībai, līdz tiesa izskata jautājumu par personisko tiesību aizsardzības nodrošināšanu;

22) kontrolēt, kā tiek pildīti tiesas (tiesneša) nolēmumi par personisko tiesību aizsardzības nodrošināšanu.

12.pants. Policijas darbinieka vispārējās tiesības

10¹) ja pastāv tūlītēji draudi, ka persona, kas atrodas mājoklī vai tā tuvumā, varētu nodarīt kaitējumu šajā mājoklī pastāvīgi dzīvojošas personas (turpmāk – aizsargājamā persona) dzīvībai, brīvībai vai veselībai, uz rakstveida pieteikuma pamata pieņemt lēmumu, kas uzliek par pienākumu personai, kas rada draudus, atstāt mājokli, kur pastāvīgi dzīvo aizsargājamā persona, neatgriezties un neuzturēties minētajā mājoklī un tā tuvumā (turpmāk – policijas lēmums par nošķiršanu) tuvāk par lēmumā noteikto attālumu uz laiku līdz astoņām dienām no lēmuma pieņemšanas brīža. Policijas lēmumā par nošķiršanu var noteikt arī aizliegumu personai, kas rada draudus, kontaktēties ar aizsargājamo personu

Valsts policija

Ir tiesības pieņemt policijas lēmumu par nošķiršanu:

- policijas lēmumu par nošķiršanu var pieņemt gan Valsts policijas, gan pašvaldības policijas darbinieki;
- policijas lēmumu par nošķiršanu var pieņemt tikai tādos gadījumos, ja aizsargājamai personai pastāv draudi, atrodoties mājoklī;
- draudiem ir jābūt reāliem (to izvērtē policijas darbinieks, ierodoties notikuma vietā);
- policijas lēmumu par nošķiršanu var pieņemt tikai pēc aizsargājamās personas rakstveida pieteikuma;
- personai, kas rada draudus, jābūt klāt – tātad jārada draudi. Ja aizsargājamā persona ir izsaukusi policiju un pa to laiku otra persona ir pametusi mājokli, tātad policijas darbinieku ierašanās brīdī akūtie draudi vairs nepastāv un nav pamata pieņemt policijas lēmumu par nošķiršanu
- tikai pret pilngadīgu personu.

Valsts policija

Policijas lēmums par nošķiršanu:

- Ir administratīvais akts;
- Tiek pieņemts uz laiku LĪDZ 8 dienām;
- Tiek sastādīts trijos eksemplāros (1 varmākam, 1 aizsargājamai personai, 1 policijai);
- Stājas spēkā tā pieņemšanas brīdī;
- Ir pārsūdzams vai apstrīdams Administratīvā procesa likuma ietvaros (tas neaptur tā darbību);
- Lēmuma piespiedu izpilde (tiešais spēks, piespiedu nauda no 50 līdz 5000 euro).

Valsts policija

Lēmuma piespiedu izpilde

Administratīvā procesa likuma 368.pants paredz, ka administratīvo aktu, kas uzliek adresātam pienākumu izpildīt noteiktu darbību vai aizliedz izpildīt noteiktu darbību, izpilda piespiedu kārtā ar aizvietotājizpildes, piespiedu naudas vai tiešā spēka palīdzību.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 372.pantu tiešā spēka pielietošana ietver:

- 1) fiziskā spēka pielietošanu;
- 2) speciālu līdzekļu (roku dzelžu, dienesta suņu u.c.) izmantošanu;
- 3) ieroču (it sevišķi šaujamo ieroču) pielietošanu.

Valsts policija

Administratīvā procesa likuma 370.pants paredz, ka, ja adresāts nepilda administratīvajā aktā noteikto pienākumu, tam var uzlikt piespiedu naudu. Minimālā piespiedu nauda ir 50 euro, bet maksimālā 5000 euro. Nosakot piespiedu naudas summu, jāievēro samērīguma princips, it sevišķi ņemot vērā adresāta mantisko stāvokli.

Šī panta otrā daļa gan paredz, ka piespiedu naudu var uzlikt atkārtoti, līdz adresāts izpilda vai pārtrauc attiecīgo darbību, bet ne agrāk kā septiņas dienas pēc iepriekšējās reizes, ja adresāts šo septiņu dienu laikā joprojām nav izpildījis vai nav pārtraucis attiecīgo darbību.

Lai gadījumos, kad policijas lēmums par nošķiršanu tiek atkārtoti pārkāpts, nebūtu jāgaida septiņas dienas, lai atkārtoti varētu piemērot piespiedu naudu, likums paredz, ka vardarbīgai personai var uzlikt piespiedu naudu katru reizi, kad tā pārkāpusi policijas lēmumu par nošķiršanu. Likums paredz arī, ka piespiedu izpildes līdzekļu piemērošanas apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neaptur to izpildi.

Valsts policija

Valsts policijas Operatīvās vadības struktūrvienības dežūrmaiņa:

1. Noskaidro, vai mājokļa adresē ir reģistrēti šaujamo ieroču vai lielas enerģijas pneimatiskie ieroči

2. Ievada informācijas sistēmās sākotnējos datus par notikumu (VNR) (vienotais notikumu reģistrs)

Valsts policija

Valsts policijas vai pašvaldības policijas darbinieks (policijas darbinieks), ierodoties aizsargājamās personas mājokļa adresē:

1. Noskaidro notikuma apstākļus;
2. Apzina aizsargājamo personu un personu, kas rada draudus;
3. Izvērtē, vai pastāv tūlītēji draudi aizsargājamās personas dzīvībai, brīvībai vai veselībai (vardarbības draudu risks).

Valsts policija

Ja policijas darbinieks konstatēs, ka pastāv tūlītēji draudi cietušajam:

- Pieņem no cietušā rakstisku pieteikumu policijai par varmākas nošķiršanu, kas darbosies **līdz 8 dienām** (policijas darbinieks iedos cietušajam aizpildīt pieteikuma veidlapu).
- Pieņem cietušā pieteikumu tiesai par pagaidu aizsardzību, ja cietušais vēlas, lai aizsardzība darbotos ilgāk par 8 dienām (policijas darbinieks iedos cietušajam aizpildīt un pieņems pieteikumu tiesai, aizpildot speciālu veidlapu).
- Pieņem no varmākas rakstiskus paskaidrojumus.
- Pieņem paskaidrojumus no lieciniekiem, ja tādi ir.
- Pieņem lēmumu par nošķiršanu – pienākumu varmākam pamest mājokli, netuvoties tam, kā arī aizliegumu sazināties ar cietušo.
- Ja varmāka ir nodarījis cietušajam miesas bojājumus, vai citu nodarījumu, policija var ierosināt administratīvā pārkāpuma lietu vai kriminālprocesu.

Valsts policija

Lai noteiktu primāro agresoru, policijas darbinieki ņem vērā, piemēram, šādus apsvērumus:

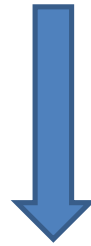
- ja ir nodarīti miesas bojājumi, tad arī primāram agresoram tādi var būt ;
- ja ir nodarīti miesas bojājumi, jāpārbauda abu konfliktā iesaistīto pušu gūtie ievainojumi, lai noteiktu vai tie gūti uzbrūkot vai aizstāvoties;
- jāizvērtē katras puses uzvedība;
- jāizvērtē, vai viena puse otrai ir izteikusi draudus
- kura persona potenciāli spēj nodarīt miesas bojājumus
- vai starp pusēm iepriekš ir bijuši vardarbības gadījumi un kura no pusēm bijusi agresors
- vai iepriekš ir pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu vai tiesas nolēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību un kurš ir noteikts par primāro agresoru
- liecinieku (ja tādi ir bijuši) sniegtā informācija

*! Šis saraksts nav absolūti pilnīgs, pastāv arī citi faktori,
pēc kuriem nosakāms primārais agresors !*

Valsts policija

policijas darbinieks, izvērtējot iespējamo vardarbības draudu risku, konstatē, ka nepastāv tūlītēji draudi, ka persona, kas rada draudus, varētu nodarīt kaitējumu aizsargājamās personas dzīvībai, brīvībai vai veselībai, un nav nepieciešams pieņemt policijas lēmumu par nošķiršanu

policijas darbinieks informē aizsargājamo personu vai tās likumisko pārstāvi par tiesībām iesniegt tiesā pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Valsts policija

Pēc lēmuma pieņemšanas:

- Policija informē varmāku par tuvākajā apkārtnē atrodošos apmešanās vietām.
- Izskaidro aizsargājamai personai vai tās likumiskajam pārstāvim un personai, kas rada draudus, policijas lēmuma par nošķiršanu būtību, to tiesības un pienākumus
- Abas puses informē par policijas atbildīgo amatpersonu, kura kontrolēs lēmuma izpildi.
- Persona, kas rada draudus, nekavējoties, bet ne vēlāk kā 30 minūšu laikā paņem no mājokļa nepieciešamo sev piederošo apģērbu, apavus, veļu, grāmatas, instrumentus, rīkus, veselības aprūpei nepieciešamās lietas un citus priekšmetus, kas personai, kas rada draudus, nepieciešami ikdienā (pirmās nepieciešamības priekšmeti).

Valsts policija

Ja aizsargājamā persona vēlas, lai tiesa turpina skatīt jautājumu:

- Policijas darbinieks pieņem pieteikumu tiesai no aizsargājamās personas.
- Policijas darbinieks nākamajā darb dienā nosūta materiālus tiesai.
- Tiesa nākamajā darb dienā izskata jautājumu.
- Tiesas lēmums pieejams nākamajā darb dienā.

Valsts policija

Grozījumi Krimināllikumā, kas stājās spēkā 23.05.2018.

48.panta pirmās daļas 15. punkts izteikts šādā redakcijā:

15) noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai noziedzīgs nodarījums pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis pastāvīgās intīmās attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība.

Valsts policija

Grozījumi Krimināllikumā, kas stājas spēkā 01.01.2018.

Kriminālprocesu par viegliem miesas bojājumiem ģimenes lokā uzsāk neatkarīgi no tā, vai vardarbības upuris ir iesniedzis iesniegumu vai sūdzību policijā

gadījumos, kad viegli miesas bojājumi izdarīti

- pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē,
- pret laulāto vai bijušo laulāto, vai
- pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai
- pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība)

130.pants (Tīšs viegls miesas bojājums) 3.daļa papildināta ar 6.punktu:

«tās izdarītas pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība».

Līdz šim bija obligāti nepieciešams cietušā (-ās) iesniegums.

Valsts policija

Noteikta kriminālatbildība par personas vajāšanu

«**132.¹ pants. Vajāšana** - par vairākkārtēju vai ilgstošu citas personas izsekošanu, novērošanu, draudu izteikšanu šai personai vai nevēlamu saziņu ar šo personu, ja tai ir bijis pamats baidīties par savu vai savu tuvinieku drošību.»

Valsts policija

125.pants (Tīšs smags miesas bojājums) 2.daļa papildināta ar 9.punktu:

« tās izdarītas pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība».

126.pants (Tīšs vidēja smaguma miesas bojājums) 2.daļa papildināta ar 7.punktu:

« tās izdarītas pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība».

Valsts policija

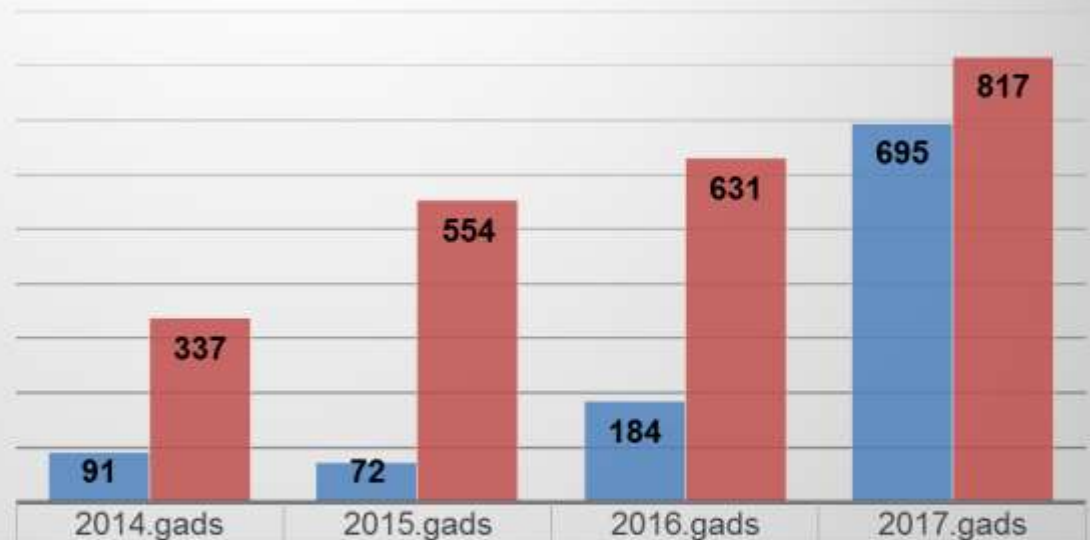
Mīti par alkoholu un vardarbību ģimenē

- Alkohols ietekmē cilvēka spēju uztvert, integrēt un apstrādāt informāciju. Šīs izmaiņas domāšanā pašas par sevi neizraisa vardarbību, tomēr risks, ka tās var izraisīt nepareizu jeb pārprastu uztveri attiecībā uz partnera vai citas personas uzvedību.
- Atsevišķi pētījumu rezultāti apliecina, ka liels daudzums vai, alkoholisma gadījumā, jebkāds daudzums alkohola, var pastiprināt sajūtu par savu varu un dominējošo stāvokli attiecībā pret pārējiem. Savukārt šāda pastiprināta varas un kontroles sajūta palielina spēju, kā lietotājs centīsies īstenot šo varu un kontroli pār citiem.
- Nav pierādīt, ka apreibinošu vielu ietekmē varmākas zaudē normālas saskarsmes un lēmuma pieņemšanas spējas.
- 1991.gadā ASV veiktais pētījums atklāj, ka vidēji pirms vardarbības lietotais alkohola daudzums nav bijis pārmērīgi liels, kas liecina par to, ka “vardarbība pret sievieti ir vairāk saistīta ar pašu dzeršanas procesu, nevis alkohola iedarbību.”

Valsts policija

Valsts policijā pieņemtie policijas lēmumi par nošķiršanu un saņemtie tiesas lēmumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību

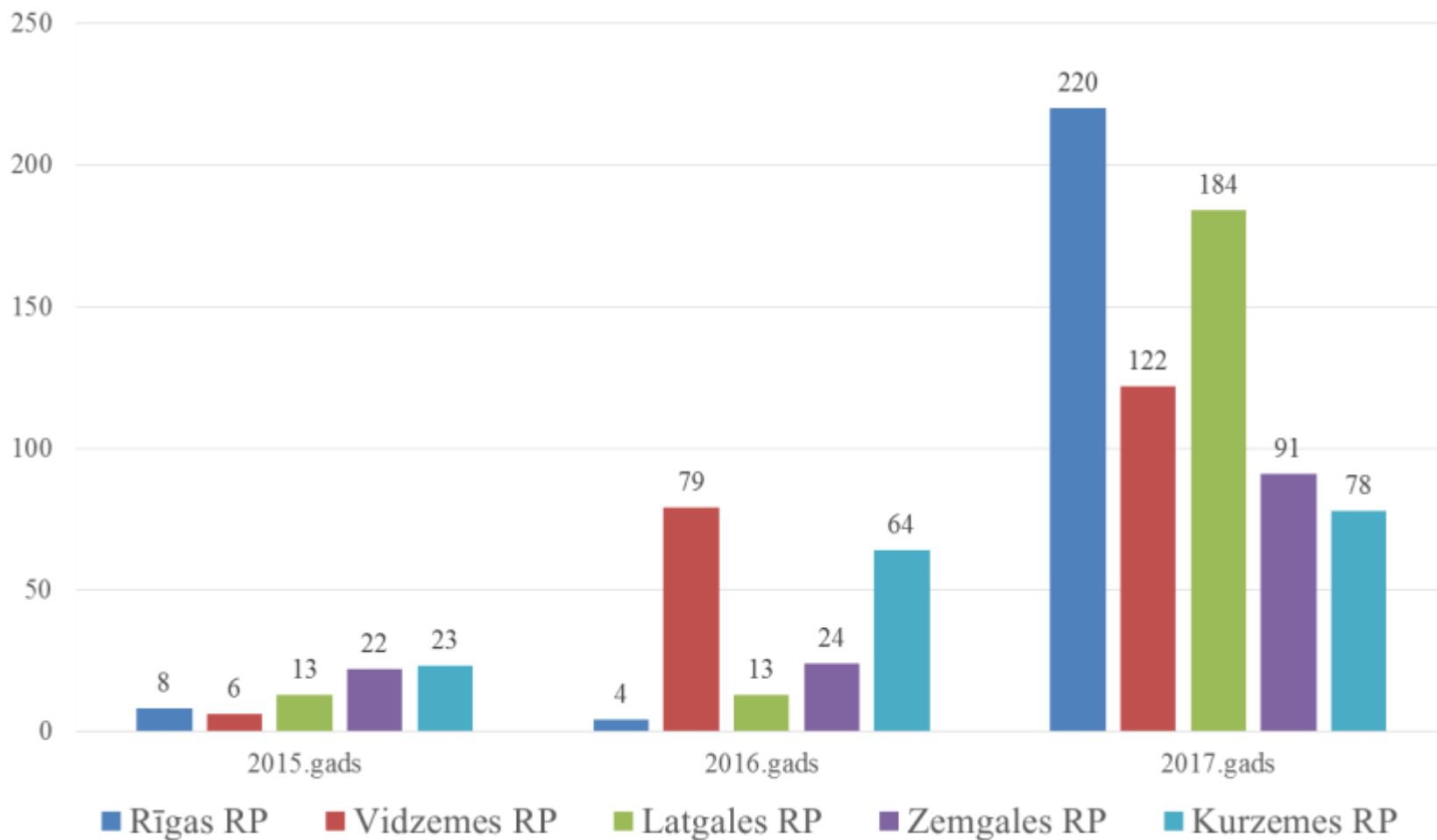

■ POLICIJAS LĒMUMI PAR NOŠKIRŠANU	91	72	184	695
■ TIESAS LĒMUMI PAR PAGAUDU AIZSARDZĪBU PRET VARDARBĪBU	337	554	631	817

Valsts policija

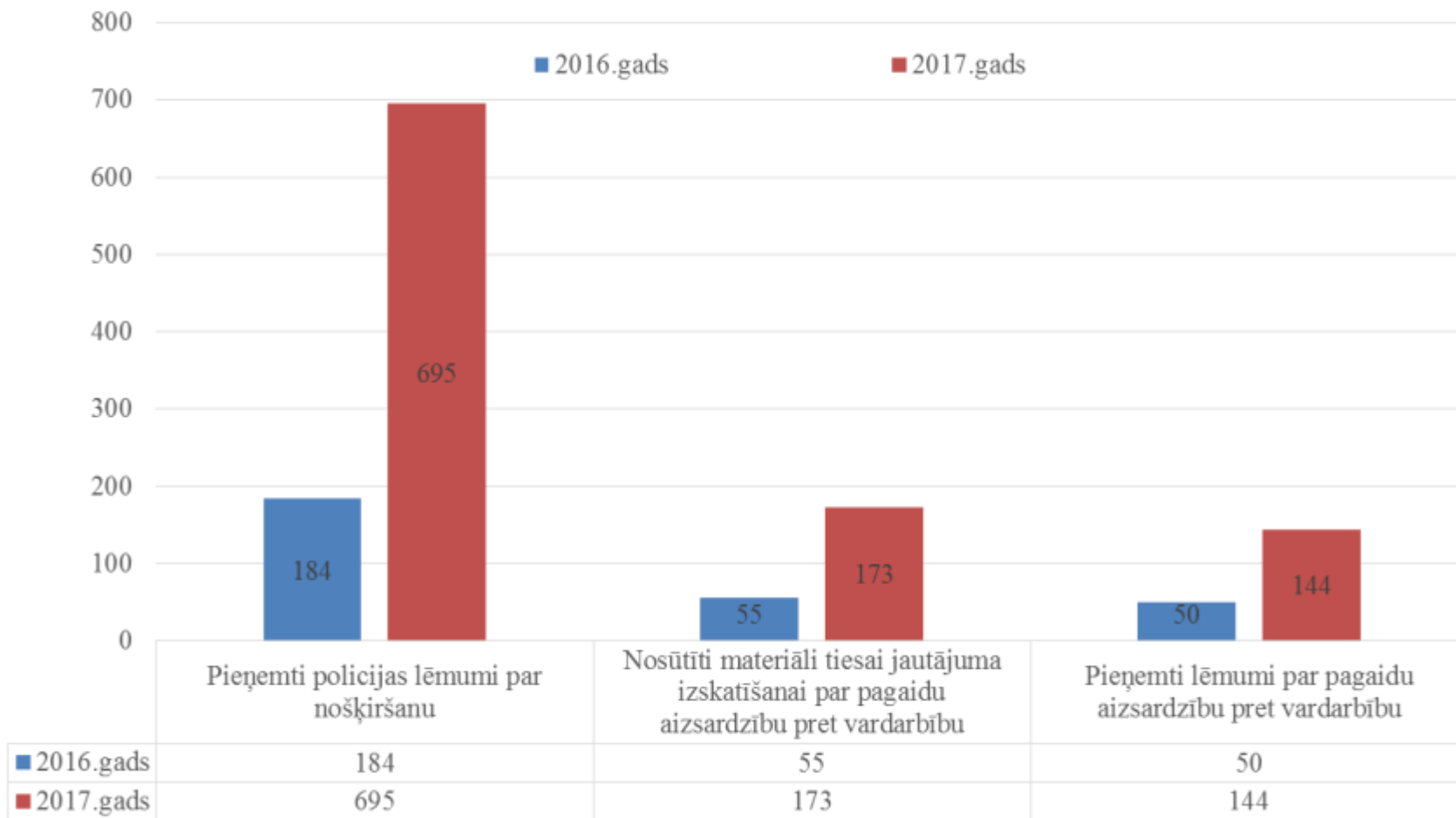
Policijas lēmumu par nošķiršanu attīstības dinamika

Valsts policija

Materiālu virzība pēc pieņemtā policijas lēmuma par nošķiršanu

Valsts policija

Aizsargājamās personas policijas lēmumos par nošķiršanu

2016.gads

2017.gads

Valsts policija

Notikumu laiks

06.00-12.00

- 2016.gads
-18
- 2017.gads
- 90

12.00-18.00

- 2016.gads
-60
- 2017.gads
- 212

18.00-22.00

- 2016.gads
-43
- 2017.gads
- 187

22.00-06.00

- 2016.gads
-22
- 2017.gads
- 206

Valsts policija

Vidējais varmākas vecums	
2016.gads	42
2017.gads	41

Aizsargājamās personas vidējais vecums	
2016.gads	44
2017.gads	46

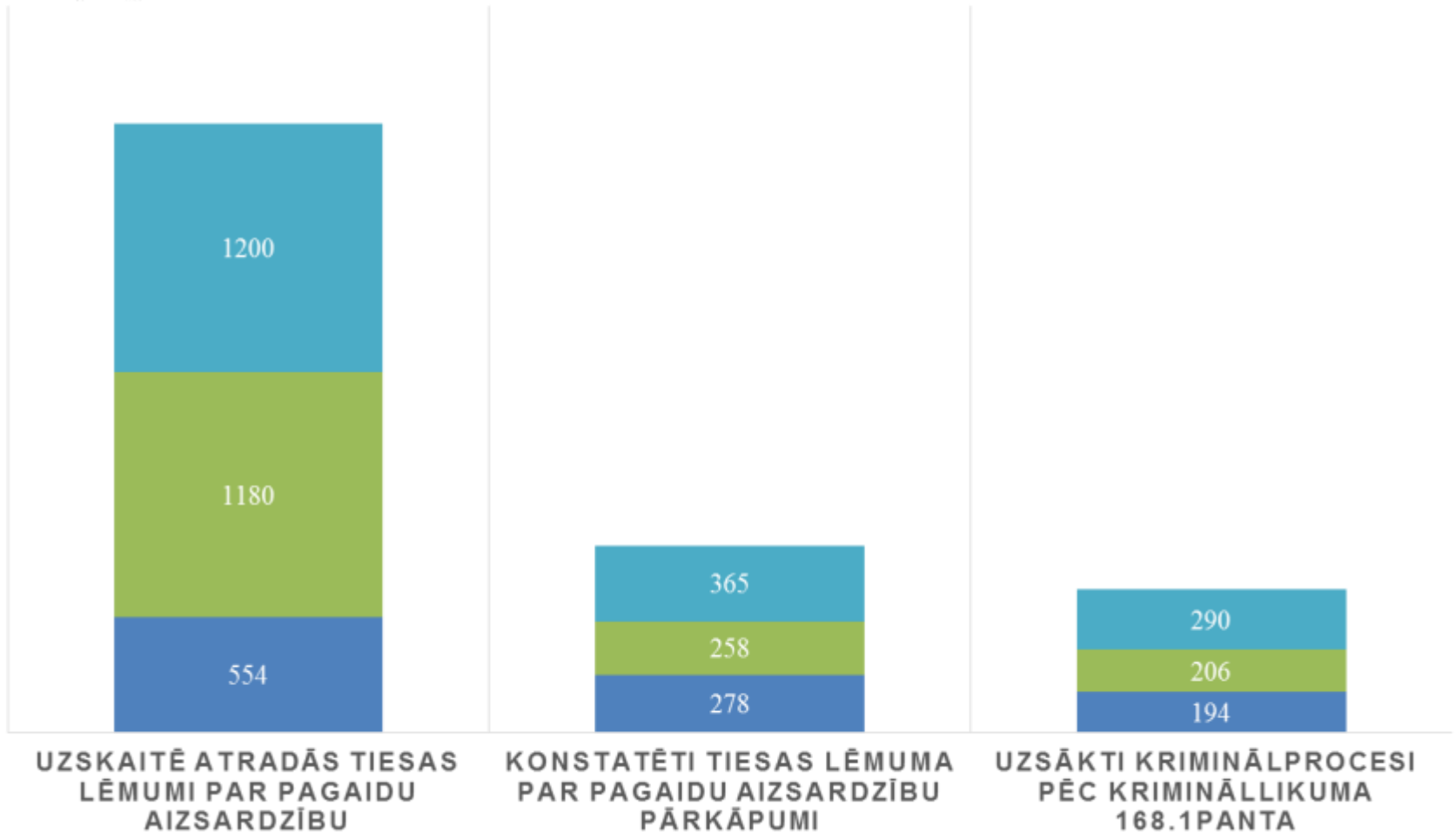

Valsts policija

■ 2015.gads

■ 2016.gads

■ 2017.gads

Valsts policija

Izmaiņas IIS Uzskaišu kategorijās

Sistēmas **Beidzēt**

Informācija

Atjaunot datus no IR **Foto** **Atceļt (F5)** **Saglabāt (F10)** **Atpakaļ (Sh-F5)**

Dati par personu

Pers. kods Vārds Vārds2
Uzvārds Tēva vārds Dzimš. dat.

Vaspārējā informācija **Persona** Uzskaites kategorijas (1) Uzskaites kategorijas (2) Adrese/ierobežojumi Pārūtīšana Saistītas/aizsarg. personas

Saistītas/aizsargājamas personas **Pievienot (F6)** **Dzēst (Sh-F6)**

Pers.kods	Dzimš.dat.	Uzvārds	Vārds	Tēva vārds	Statuss	Meklēšanā
	02.01.1983	TESTS	TESTS		IS/DZĪVS	
	.1900	TESTS	TESTS		IS/DZĪVS	MEKL.ARHĪVS

Ir aizsargājama persona
Aizsargājamā persona Vardarbīgā persona
Attiecību raksturojums

Mājokļa adreses

Adreses veids	Adrese	Statuss
MĀJOKLA ADRESE	VENTSPILS, LATVIJAS REPUBLIKA	AKTĪVA

Darbības / statuss

lev.datums	Veids	Pamatojums

Skatīt (F3)

Valsts policija

Likumprojekts «Grozījumi Civilprocesa likumā» (VSS-554)

Likumprojekts paredz papildināt CPL ietverto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu klāstu ar jaunu līdzekli – pienākumu atbildētājam iziet sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai, kas ļaus tieši iedarboties uz vardarbīgo personu, ar mērķi novērst un mazināt tās vardarbīgās uzvedības atkārtošanos nākotnē. Likumprojekts atrodas saskaņošanas procesā, tuvākajā laikā tiks virzīts izskatīšanai MK.

Papildināt 250.⁴⁷ panta pirmo daļu ar 7.¹ punktu šādā redakcijā:
«7¹) pienākums atbildētājam iziet sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai, kura apjomu, saņemšanas un izpildes kārtību nosaka Ministru kabinets»

Valsts policija

Paldies par uzmanību!